

«Σκιά» εκλογών στην οικονομία

Πηγή:	ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ	Σελ.:	49,52-53	Ημερομηνία έκδοσης:	08-01-2023
Αρθρογράφος:		Επιφάνεια :	2153.61 cm ²	Κυκλοφορία:	14860
Θέματα:	ΙΟΒΕ				

«Σκιά» εκλογών στην οικονομία

Οι κίνδυνοι για την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας

Η διατήρηση υψηλού πληθωρισμού, η πιθανή διολίσθηση μεγάλων οικονομιών σε ύφεση, η αύξηση των επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η εξέλιξη του πολέμου στην Ουκρανία συνθέτουν, ούτως ή άλλως, ένα θολό τοπίο. Η προσθήκη σ' αυτό των εκλογών

ανεβάζει σημαντικά το επίπεδο ανησυχιών και της αβεβαιότητας. Οικονομικοί αναλυτές και πανεπιστημιακοί προειδοποιούν για τους κινδύνους που εγκυμονεί για τη δημοσονομική σταθερότητα η ενδεχόμενη προεκλογική πλειοδοσία. Κυβερνητικά στελέχη διαβεβαιώνουν ότι η κυβέρνηση δεν θα κάνει παροχές εκτός των δυνατοτήτων του προϋπολογισμού και δεν θα θέσει σε κίνδυνο την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας. Γράφουν: Ακης Σκέρτσος, Νίκος Βέττας, Φραγκίσκος Κουτεντάκης, Παναγιώτης Πετράκης. Σελ. 4, 5

Οικονομικοί αναλυτές και πανεπιστημιακοί προειδοποιούν για τους κινδύνους που εγκυμονεί η ενδεχόμενη προεκλογική πλειοδοσία.

Ο εκλογικός κίνδυνος για την οικονομία

Κρίσιμη η επίδειξη δημοσιονομικής υπευθυνότητας από όλο τον πολιτικό κόσμο, για να μην υπάρξει οπισθοχώρηση

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Ο εκλογικός κίνδυνος είναι ίσως ο μεγαλύτερος για την πορεία της οικονομίας της χώρας το 2023, τη δημοσιονομική σταθερότητα και την κατάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας, σε μια χρονιά που οι αβεβαιότητες διεθνώς είναι ούτως ή άλλως υψηλές. Η διατήρηση υψηλού πληθωρισμού, η περαιτέρω διόλωση μεγάλων οικονομικών σφύρας, η αύξηση των επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και φυσικά η εξέλιξη του πολέμου στην Ουκρανία συνθέτουν ούτως ή άλλως ένα θολό τοπίο, αλλά η προσθήκη ο' αυτό των εκλογών στην Ελλάδα ανεβάζει σημαντικά το επίπεδο ανσυχών.

Προειδοποιητικό «καμπανάκι» κτύπησε πρόσφατα ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, Γιάννης Στουρνάρας, συνιτώντας προσοχή στα δημοσιονομικά σφύρα εκλογών, κάτι που εξεφράζε τον προβληματισμό πολλών. Οι μνήμες από τις προσπάθειες και τις θυσίες που απαιτούνται τα χρόνια των προγραμμάτων προσαρμογής είναι άλλωστε νοητές. Και ενώ είναι φυσικό, όπως λέει στο σημερινό άρθρο του στην «Κ» ο γενικός διευθυντής του IOBE, καθηγητής Νίκος Βέττας, να θέλουμε να ξεχάσουμε τις πρόσφατες περιπέτειες, είναι πιο χρήσιμο να αποτρέψουμε νέες.

Σε τι συνίσταται ο κίνδυνος: υπάρχει κάτι 'αρχαίο' το θέμα των προεκλογικών παροχών, που ίσως επηρεάζει τη διατήρηση του προϋπολογισμού. Η κυβέρνηση αρνείται ότι κάνει ή ότι θα κάνει παροχές και κινείται στην γραμμή ότι εφόσον υπάρχουν περιθώρια, λόγω υψηλότερης ανάπτυξης, αυτή «επιτρέπεται» ως

μέρισμα σε όσους έχουν περισσότερο ανάγκη», όπως γράφει ο υπουργός Επικρατείας Ακμς Σκέρτσος σήμερα στην «Κ». Ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης είχε μίλησει για «αριστέρους του χαβιριού» και «φιλελεύθερους πολυτελείας», απαντώντας στην κριτική που ασκήθηκε για το μέτρο του market pass, που θα μοιράσει από τον επόμενο μήνα 550 εκατ. ευρώ από τα κέρδη των δηλωτηρίων του 2022 για την κάλυψη αγοραστικών αναγκών ευάλωτων νοικοκυ-

Οι μνήμες από τις προσπάθειες και τις θυσίες που απαιτούνται τα χρόνια των προγραμμάτων προσαρμογής είναι υψηλές.

ριών. Οι επικριτές σημειώνουν ότι η χώρα έχει δώσει την τρίτη υψηλότερη στην Ε.Ε. στήριξη από τον προϋπολογισμό της για την ενεργειακή κρίση το 2022 -2,3% του ΑΕΠ- και την πρώτη, αν συνυπολογιστούν και τα έσοδα του Ταμείου Ενεργειακής Μετάβασης. Δεδομένου ότι είναι ταυτόχρονα η πιο υπερκρεμαμένη χώρα θα έπρεπε να είναι πιο συγκρατημένη και να αξιοποιήσει τον ενδεχόμενο δημοσιονομικό χώρο για να βελτιώσει το δημοσιονομικό αποτέλεσμα, υποστηρίζει πρόσφατα οικονομικοί παράγοντες στην Ελλάδα, αλλά και ευρωπαϊκοί κύκλοι. Ωστόσο, στο υπουργείο Οικονομικών επικαλούνται τα καλύτερα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα στην ανάπτυξη

και στον προϋπολογισμό του 2022, αλλά και την υποχώρηση των τιμών της ενέργειας φέτος, που εξασφαλίζουν περιθώρια για μέτρα στήριξης, χωρίς φόβο για εκτροπή.

Ακολουθεί το μεγάλο «αγκάθι» των πιθανών δυσκολιών σχηματισμού κυβέρνησης και το -λιγότερο πιθανό- σενάριο σχηματισμού μιας κυβέρνησης που δεν θα κινηθεί στην κατεύθυνση της εξασθένισης της οικονομίας και της δημοσιονομικής σταθερότητας. Αυτά είναι που κάνουν τους οικους αξιολόγησαν να αναβάλουν τη μεγάλη απόφαση για αναβάθμιση της χώρας για μετ' τις εκλογές. Το «πάγωμα» του κρατικού μηχανισμού για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως είδηται στις ελληνικές εκλογές, μπορεί να καθυστερήσει τις διαδικασίες για επενδύσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και να κοστίσει κάποιες μονάδες του ΑΕΠ, με αντίστοιχη επιβράδυνση της αποκλιμάκωσης του χρέους και αστοχία στην επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος. Ο καθηγητής του ΕΚΠΑ Παναγιώτης Πετράκης επικαλείται σήμερα στην «Κ» προβλέψεις του ΕΚΠΑ, που βασίζονται στο μοντέλο της Oxford Economics και προβλέπουν ούτως ή άλλως πρωτογενές έλλειμμα 2,5% του ΑΕΠ το 2023, αν και ο ίδιος δηλώνει ότι δεν ανσυχεί γ' αυτό, όσο για περαιτέρω επιδείνωση σε περίπτωση κλιμάκωσης της πολιτικής αντιπαράθεσης. «Είναι κρίσιμη η επίδειξη δημοσιονομικής υπευθυνότητας από το σύνολο του πολιτικού κόσμου», επισφαιρίζει στο ίδιο πνεύμα και ο επικεφαλής του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή, Φραγκίσκος Κουτεντάκης.

Το «πάγωμα» του κρατικού μηχανισμού για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως είδηται στις ελληνικές εκλογές, μπορεί να καθυστερήσει τις διαδικασίες για επενδύσεις του Ταμείου Ανάκαμψης και να κοστίσει κάποιες μονάδες του ΑΕΠ, με αντίστοιχη επιβράδυνση της αποκλιμάκωσης του χρέους και αστοχία στην επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος.

Απειλείται η επενδυτική βαθμίδα;

Του ΑΚΗ ΚΣΕΡΤΖΟΥ*

Στα προγράμματα δαλώσεως του τον Ιούλιο του 2019 ο πρωθυπουργός είχε ορίσει ως κεντρικό κυβερνητικό στόχο «να κάνουμε την Ελλάδα την ευχάριστη έκπληξη της Ευρώζωνης», να τη συγκροτούσαμε σε όλα τα επίπεδα με την ανεπτυγμένη Ευρώπη. Από το «μένομε Ευρώπη» να περάσουμε επιτόλιους στο «είμαστε Ευρώπη».

Τότε θεωρούσαμε ότι είχαμε να αντιμετωπίσουμε μόνο τις οδυνηρές συνέπειες της δεκαετίας οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής οπισθοδρόμησης και χρόνιες παθολογίες που παρατηρήθηκαν την περίοδο των μνημονίων. Κανείς μας δεν περίμενε ότι θα καλούστησαν να αντιμετωπίσουμε επιπλέον μια σειρά από παγκόσμιες κρίσεις και απειλές, που θα μπορούσαν κυριολεκτικά να διαισώσουν μια χώρα με τα χαρακτηριστικά, τα προβλήματα και τις υποθέσεις που όλοι γνωρίζουμε ότι έχει η Ελλάδα.

Και όμως, όχι μόνο αντέξαμε, αλλά 3,5 χρόνια μετά όπως αποτελούμε την έκπληξη της Ευρώζωνης, βγαίνοντας μετ' επαίνων από τη μεταμνημονιακή επιτήρηση. «Σταθίκαμε στα πόδια μας με τις δικές μας δυνάμεις» (πρόεδρος Eurogroup), φθάσαμε να θεωρούμαστε «ένα από τα επιτά οικονομικά θαύματα ενός ανήλικου κόσμου» (FT) και η πιο επιτυχημένη χώρα για το 2022 μεταξύ 34 ως προς τη μεγέθυνση του ΑΕΠ, τη μείωση του δημοσίου χρέους, την άσκηση του πληθωρισμού και την άνοδο του χρηματιστηρίου (Economist).

Πώς πετύχαμε κατά τη διάρκεια μιας παγκόσμιας αναστάτωσης, που έθεσε σε δοκιμασία οικονομίες ισχυρότερες από την ελληνική, να ξεπεράσουμε όλες τις πρόσδοκιες στους ρυθμούς ανάπτυξης, μείωσης της ανεργ-

γίας και του χρέους, αύξησης των επενδύσεων και των εξαγωγών, υψιοποίησης του κράτους, βελτίωσης του επιχειρηματικού κλίματος, ενεργειακής ασφάλειας με στρωφή στα ΠΕΚ; Και ταυτόχρονα να απλώσουμε δίχτυ προστασίας της κοινωνίας από τις συνέπειες των ενόπλων κρίσεων;

Κάνοντας αυτό για το οποίο δεομευτήκαμε. Αλλάζοντας δηλαδή το μείγμα της οικονομικής πολιτικής και το μοντέλο διακυβέρνησης. Με τολμηρές μεταρρυθμίσεις, αλλά και με συνετές σταθμίσεις. Με δημοσιονομική συνέπεια και αξιοπιστία. Με μέριμνα για όλους, ιδίως τους πιο ευάλωτους, κινανώντας την ανάπτυξη και την αβεβαιότητα του κόσμου από τις εξωγενείς κρίσεις.

Η κυβέρνηση, εξαντλώντας τη θητεία της -όπως είχε υποσχεθεί- δημιούργησε ασφάλεια και εμπιστοσύνη στους πολίτες, στις αγορές και τους επενδυτές. Η θεσμική της συνέπεια μαζί με τη μεταρρυθμιστική τόλμη και την αποτελεσματικότητα στη διακυβέρνηση έβαλε την οικονομία σε έναν ενάρετο κύκλο ανάπτυξης, με αξιοπλεύστες επιδόσεις. Οδήγησε σε 11 θετικές αξιολογήσεις εντοχιμένων εποποιίας και μια εκτός πλέον επιτήρησης. Διασφαλίζει μια από τις 4 ταχύτερες εκταίσεις πόρων από το ΤΑΑ στην Ευρώπη και ταυτόχρονα καθιστά την Ελλάδα πρώτη χώρα στην απορρόφηση κονδυλίων του ΕΣΠΑ.

Δεν είναι τυχαίο ότι μεσούσης της ταραχώδους αυτής περιόδου υπήρξε θεαματικό άνοδος του δείκτη οικονομικής εμπιστοσύνης σε υψηλό δεκαετιών και 11 αναβαθμίσεις από διεθνείς οικους αξιολογητές, φέρνοντας μας ένα «οκαλοπότη» πριν από την επενδυτική βαθμίδα. Η Ελλάδα πολυεθνικών κολοσσών στη χώρα μας

(Pfizer, Microsoft, JP Morgan, Volkswagen, Amazon) συνιστά επισημάνση αυτής της πορείας.

Η Ελλάδα πέτυχε μία από τις μεγαλύτερες δημοσιονομικές προσαρμογές από το 2020 έως το 2022 στην Ευρώπη και τη μεγαλύτερη μείωση δημοσίου χρέους στην Ε.Ε., κατά 35 μονάδες. Με στόχο πλέον την επιστροφή σε πρωτογενή πλεονάσματα το 2023. Η κυβέρνηση λοιπόν έχει αποδείξει ότι μπορεί να κρατήσει την αναγκαία ισορροπία μεταξύ δυναμικής ανάπτυξης, δημοσιονομικής υπευθυνότητας και κοινωνικών αλλαγών.

Με διαρκή μέριμνα, ωστόσο, κάθε πρόσθετη μονάδα ανάπτυξης να επανεπενδύεται σε αναπτυξιακές πολιτικές αλλά και να επιστρέφει ως μέριμνα σε όσους έχουν περισσότερη ανάγκη.

Ποιος λοιπόν μπορεί να εγυρθεί την ανάπτυξη της επενδυτικής βαθμίδας με ενεργειακές επιπτώσεις στις επενδύσεις, στην απασχόληση, στον ρυθμό ανάπτυξης και την κοινωνική συνοχή; Αυτοί που εργάζονται για να αποτελέσει η Ελλάδα τη θετική έκπληξη της Ευρώζωνης; Η όσοι λένε «οχι» στα πάντα και «να» στο τίποτα, με μαζολογικούς προτάσεις που διευρύνουν τη δημοσιονομική ελλείμματα;

Στις επικείμενες κάλπες είμαι βέβαιος ότι οι πολίτες θα επιλέξουν εκ νέου συνέπεια σε αρχές και αξίες, σταθερότητα και συνέπεια. Εμπιστοσύνη δηλαδή σε μια πολιτική που θα οδηγήσει τελικά στην πολυπόθητη ανάπτυξη της επενδυτικής βαθμίδας, που αλγοριθμικά θα «εξεκλιδώσει» πολλά επενδυτικά κεφάλαια, που σήμερα δεν μας βλέπουν λόγω της έλλειψής της. Πολύ απλά, διότι κάθε άλλη λύση θα μας γυρίσει πίσω.

* Ο κ. Ακίς Σκέρτσος είναι υπουργός Επικρατείας.

Οχι σε νέες περιπέτειες

Του ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ*

Η Ελλάδα πέτυχε μία από τις μεγαλύτερες δημοσιονομικές προσαρμογές από το 2020 έως το 2022 στην Ευρώπη και τη μεγαλύτερη μείωση δημοσίου χρέους στην Ε.Ε., κατά 35 μονάδες.

Μετά τη διεθνή κρίση του 2008, η ελληνική οικονομία μπήκε σε μια βαθιά δεκαετή περίεπεια. Ηρθαν στην επιφάνεια μεγάλες ανισορροπίες στο δημόσιο ταμείο, στην ανταγωνιστικότητα και στο εξωτερικό ισοζύγιο. Αλλά και αδυναμία συνεννόησης και αποτελεσματικής δράσης από την πολιτική, τις παραγωγικές δυνάμεις και κοινωνικές ομάδες για να αντιμετωπιστεί η κρίση ουσιαστικά και εγκαίρως. Υπερβολικά μεγάλο μέρος της αναγκαίας προσαρμογής έγινε μέσω ύφεσης και υπερβολικά μεγάλο μέρος της ευθύνης αποδόθηκε στο εξωτερικό της χώρας.

Οι επόμενες βουλευτικές εκλογές θα είναι οι πρώτες μετά τη λήξη της μεταμνημονιακής εποποιίας. Τα χρόνια από την αρχή της κρίσης είναι ήδη πολλά και έχουν μεσολαβήσει νέες. Η πανδημία επενθύνει εμπορικά την υπερβολικά εξάρτηση από τον τουρισμό και την ανάγκη πραγματικών αλλαγών σε υγεία, εκπαίδευση και διοίκηση. Η ενεργειακή κρίση πλήττει μια οικονομία όσο εισόδημα ενέργεια σε μεγάλο βαθμό. Ο πληθωρισμός είναι κυρίως εισαγόμενος, αλλά υπογραμμίζει τη σημασία του ανταγωνισμού στις αγορές και τη δυσκολία στήριξης όσων έχουν πραγματική ανάγκη όταν υπάρχει ευρεία παραοικονομία.

Ενόψει των πολιτικών εξελίξεων, είναι κρίσιμη να υπάρχει συνέπεια των οικονομικών προοπτικών. Τα βήματα πρόοδος τα τελευταία χρόνια είναι σημαντικά και οι κίνδυνοι πλέον μειωμένοι. Όμως, ο οικονομία μας έχει κεντρικές αδυναμίες που η άμβλυνσή τους είναι αναγκαία για να διεκδικήσει καλύτερες θέσεις στον παγκόσμιο καταμερισμό εργασίας, αν όχι και για να αποσφίγγει νέες κρίσεις. Εφόσον ο δημόσιος διάλο-

γος και τα πολιτικά προγράμματα προεκλογικά αναγνωρίσουν αυτή την πραγματικότητα, θα είναι ευκολότερο να εφαρμοστεί μια πολιτική ανάπτυξης στη συνέχεια. Είναι φυσιολογικό μια κοινωνία να θέλει να ξεχάσει τις πρόσφατες περιπέτειες της. Αλλά είναι περισσότερο χρήσιμο να κάνει επιλογές που δεν θα επηρεάσουν νέες περιπέτειες και θα φέρουν ευημερία.

Είναι αυτών αν η έγνοια για κομμικά ζητήματα κλημθεί από επικρατικές προτεραιότητες. Αυτά διασυνδέονται σε ένα τρίπτυχο. Το ότι η οικονομία παραμένει με ακριβή χρηματοδότηση και εκτός επενδυτικής βαθμίδας αντανακλά αδυναμίες αλλά διακεραίνει και την κλίση του επενδυτικού κενού. Τα βαθιά δημόσια ελλείμματα, μέσα στις νέες κρίσεις, πρέπει να αντικατασταθούν το συντομότερο από λελογισμένα αναπτυξιακά πρωτογενή πλεονάσματα. Οι τάσεις αύξησης εξαγωγών και επενδύσεων πρέπει να πολλαπλασιαστούν για να πλησιάσουμε τα μέσα ευρωπαϊκά επίπεδα, ενώ τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια πλέον δεν επιβαρύνουν άμεσα την τράπεζες, παραμένουν όμως γάγγραινα για την οικονομία.

Η βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων στη χώρα προϋποθέτει εγκαίρως πρόοδο στα κομμικά ζητήματα της οικονομίας. Με στασιμότητα ή οπισθοχώρηση, ιδίως σε ένα επικίνδυνο διεθνές περιβάλλον, είναι εύκολο να δει κανείς πώς μια καθυστέρηση σε επενδύσεις, δυσχερέπεια περιορισμού δημοσίων ελλειμμάτων και πληθωρισμού, αναβολή της τυπικής αναβαθμίσεως και ακριβότερη χρηματοδότηση μπορεί να αλλοποιοποιήσει σε έναν αρνητικό κύκλο.

* Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Υπευθυνότητα

Του **ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΚΟΥΤΕΝΤΑΚΗ***

Υπάρχουν καλά νέα και κακά νέα στην υπόθεση της επενδυτικής βαθμίδας. Τα κακά νέα είναι πως δύσκολα θα την αποκτίσει η ελληνική οικονομία στους επόμενους μήνες, σχεδόν απόλυτο πριν από τις εκλογές και τον σχηματισμό κυβέρνησης. Τα καλά νέα, ακριβέστερα τα παρηγορα νέα, είναι πως η επιβίωση της ελληνικής οικονομίας δεν εξαρτάται από την πιστοληπτική της αξιολόγηση. Η όλη συζήτηση είναι μάλλον παρεξηγημένη. Όσο λάθος ήταν η πεποίθηση πως η ελληνική οικονομία θα απογειωθεί αν πάρει την επενδυτική βαθμίδα άλλο τόσο λάθος είναι και η άποψη πως θα καταστραφεί αν δεν την πάρει. Στην πραγματικότητα, τίποτα συγκλονιστικό δεν θα συμβεί, ούτε στη μία ούτε στην άλλη περίπτωση.

Υπάρχουν πιο σημαντικοί και χειροπιαστοί κίνδυνοι που μπορούν να απειλήσουν την ελληνική οικονομία – συμπαράστασης μαζί και τις προοπτικές απόκτησης της επενδυτικής βαθμίδας. Από αυτούς ξεχωρίζει η κατάσταση των δημόσιων οικονομικών που οπωσδήποτε αποτελεί το βασικότερο κριτήριο πιστοληπτικής αξιολόγησης της χώρας μας, για ευνόητους λόγους. Η πρόσφατη δημοσιονομική περιπέτεια που πέρασε η Ελλάδα και το οδυνηρό πρόγραμμα προσαρμογής που εφάρμοσε για να την ξεπεράσει, δεν ξεχνιούνται εύκολα. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη η σοβαρή δημοσιονομική επιδείνωση που καταγράφηκε στη διετία 2020-21 εξαιτίας της πανδημίας, προκύπτουν εκ των πραγμάτων ερωτήματα για τη δυνατότητα επαναφοράς στα πρωτογενή πλεονάσματα. Η σημαντική βελτίωση που επιτεύχθηκε στο έτος που πέρασε και η αναμενόμενη συνέχιση της στο τρέχον, είναι σίγουρα μια καλή απάντηση, όμως δεν είναι αρκετή. Ας μην ξεχνάμε ότι το οριακό πρωτογενές πλεόνασμα που

προβλέπεται ο προϋπολογισμός για το 2023 (0,7% του ΑΕΠ) υπολείπεται κατά πολύ από τα επίπεδα της περιόδου 2016-19. Θα χρειαστεί καιρός για να πείσει η Ελλάδα ότι μπορεί να επανέλθει και να παραμείνει σε περιοχή υψηλών πλεονασμάτων ώστε να είναι το κρέος της βιώσιμης.

Σε αυτές τις συνθήκες, όπου η χώρα καλείται να αποκαταστήσει τη δημοσιονομική της αξιοπιστία, οι εκλογές έρχονται να περιπλέξουν την κατάσταση. Κατ' αρχάς, η «δημοσιονομική πλειοδοσία» που χαρακτηρίζει κάθε προεκλογική περίοδο, ενισχύει την αβεβαιότητα. Επιπλέον, με τους υφιστάμενους πολιτικούς συ-

Θα χρειαστεί καιρός για να πείσει η Ελλάδα ότι μπορεί να επανέλθει και να παραμείνει σε περιοχή υψηλών πλεονασμάτων.

σχετισμούς είναι αμφίβολος ο σχηματισμός σταθερής κυβέρνησης. Στην καλύτερη περίπτωση θα μεσολαβήσουν αρκετοί μήνες μέχρι να ξεκαθαρίσει το τοπίο και να αποσοφηνιστεί η κατεύθυνση της οικονομικής πολιτικής. Τέλος, οι διεθνείς αγορές συχνά αντιδρούν απότομα –ίσως και σπασμωδικά– όταν βρίσκονται αντιμέτωπες με πολλές και σύνθετες αβεβαιότητες, όπως συμβαίνει αυτή την περίοδο. Είναι επομένως κρίσιμη η επίδειξη δημοσιονομικής υπευθυνότητας από το σύνολο του πολιτικού κόσμου και η κατάθεση κοστολογημένων προτάσεων ώστε να διασφαλιστεί η δημοσιονομική σταθερότητα ανεξάρτητα από το εκλογικό αποτέλεσμα.

* Ο κ. Φραγκίσκος Κουτεντάκης είναι επικεφαλής του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή.

Η τοξικότητα

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ε. ΠΕΤΡΑΚΗ***

Οι εκτιμήσεις μας για το 2023 προσδιορίζουν ένα ρυθμό μεγέθυνσης γύρω στο μηδέν (συν - πλην 1%), ιδιαιδική κατανάλωση και ιδιαιδικές επενδύσεις επίσης γύρω στο μηδέν, ενώ την παράσταση σώζουν οι δημόσιες επενδύσεις, αφού αναμένεται να αυξηθούν κατά 7%, και η δημόσια κατανάλωση γύρω στο 1%. Τα δεδομένα αυτά είναι συμβατά με ένα πρωτογενές δημοσιονομικό έλλειμμα γύρω στο -2,5% (από -1,5% το 2022) ως προς το ΑΕΠ και ένα χρέος γενικής κυβέρνησης ως προς το ΑΕΠ στο 171% (από 173% το 2022).

Η γενική εικόνα που αποκτάμε, λοιπόν, παραπέμπει σε μια ελεγχόμενη, συνετή δημοσιονομική διαχείριση, που δεν φαίνεται να επιφυλάσσει σημαντικούς κινδύνους για την εξέλιξη ιδίως των δημοσίων οικονομικών και είναι συμβατά και με την προσπάθεια ανάκτησης της επενδυτικής βαθμίδας για το δημόσιο χρέος. Να σημειωθεί ότι στα μεγέθη αυτά έχουν προεξοφληθεί οι δημόσιες ενισχυτικές ενέσεις του 2023 που γνωρίζουμε από τον προϋπολογισμό του 2023 και υποθέτουμε μια σχετικά ομαλή προεκλογική περίοδο, η οποία δεν θα καταλήξει σε ένα διαγωνισμό δημοσιονομικών παροχών.

Μάλιστα η πορεία αυτή είναι σύμφωνη και με το γενικό πνεύμα των αναμενόμενων αποφάσεων για τη δημοσιονομική διαχείριση στην Ευρώπη την επόμενη δεκαετία, οι οποίες θα δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στην πορεία στον μεσοπρόθεσμο ορίζοντα παρά στην επίτευξη συγκεκριμένων ετήσιων και σκληρών κριτηρίων (3%) για το πρωτογενές δημοσιονομικό έλλειμμα.

Το κλειδί για να μην ανοίξει η πόρτα του κινδύνου που διατρέχουμε και το οποίο δεν είναι ορατό εκ πρώτης όψεως δεν βρίσκεται λοιπόν στην αναμενόμενη οικονομική εξέλιξη. Βρίσκεται στο εξωτερικό πεδίο (Ουκρανικό, ενεργ-

ειακό), αλλά σε ό,τι μας αφορά βρίσκεται στο εσωτερικό πεδίο πολιτικής αντιπαράθεσης.

Εάν εκτοξευθούν οι τοξικές απόψεις πολιτικής αντιπαράθεσης λόγω προεκλογικής έντασης, τότε υπάρχει ο κίνδυνος να εμπλακεί και η κυβερνητική δημοσιονομική διαχείριση για να καλύψει ενδεχόμενες ελλείψεις σε επιμέρους πολιτικούς χώρους, παρόλο που το οικονομικό επιτελείο ανθίσταται σθεναρά, αφού μέχρι τώρα μόνο ό,τι αφορά τη διάσωση της οικονομίας από την ύφεση και τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής από την πληθωριστική πίεση φαίνεται να προκρίνει. Ο ίδιος κίνδυνος ελλοχεύει και στον πολιτικό

Οι εκλογές θα είναι τουλάχιστον διπλές, αυξάνοντας κατακόρυφα την πολιτική ένταση.

χώρο της αντιπολίτευσης, η οποία μπορεί να εγκλωβιστεί σε μια υποσχετική ανέδοξη πλατφόρμα που εάν δοθεί ευκαιρία να υλοποιηθεί, θα αποτελούσε μια ουσιαστική οικονομική οπισθοδρόμηση.

Να σημειωθεί μάλιστα ότι η τοξικότητα δεν είναι απαραίτητο ότι επιλέγεται αλλά ενίοτε απλώς προκύπτει, και παίζει ρόλο και η τυχασιότητα. Ας μην ξεχνάμε ότι οι εκλογές θα είναι τουλάχιστον διπλές, αυξάνοντας κατακόρυφα την πολιτική ένταση. Εάν προστεθούν και οι εξ Ανατολών κίνδυνοι που θα μπορούσαν να ενεργοποιηθούν σε ευαίσθητα χρονικά διαστήματα (μεταβατικό διάστημα), προκύπτει ένα καρτοφύλακιο κινδύνου που η διαχείρισή του χρειάζεται ιδιαίτερη προσοχή το α' εξάμηνο του 2023.

* Ο κ. Παναγιώτης Ε. Πετράκης είναι ομότιμος καθηγητής του ΕΚΠΑ.